

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03\(189\).08](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03(189).08)
УДК 796.077.5/37.018

Анастасія Бондар
кандидат наук з фізичного виховання, професор,
професор кафедри менеджменту фізичної культури
Харківської державної академії фізичної культури, Харків
<https://orcid.org/0000-0002-2816-4985>

Олена Аносова,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту фізичної культури
Харківської державної академії фізичної культури, Харків
<https://orcid.org/0000-0003-1185-0740>

Юлія Коваленко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов
Харківської державної академії фізичної культури, Харків
<https://orcid.org/0000-0002-5736-4249>

Ірина Петренко,
кандидат наук з фізичного виховання, доцент,
доцент кафедри менеджменту фізичної культури
Харківської державної академії фізичної культури, Харків
<https://orcid.org/0000-0003-4252-1130>

Володимир Петренко
доцент кафедри фізичного виховання Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут», Харків
<https://orcid.org/0000-0001-8833-5857>

ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ФОРМУВАННЯ «М'ЯКИХ НАВИЧОК» (SOFT SKILLS) У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ СПОРТУ

Мета – визначити вплив дистанційного навчання на формування «м'яких навичок» (soft skills), таких як творчі здібності та креативність, у майбутніх фахівців сфери спорту.

Матеріали та методи. У дослідженні взяли участь 35 здобувачів вищої освіти. Використано методику оцінки творчого мислення Е.П. Торренса та методику оцінки креативності С. Медніка, методи аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, соціологічного опитування (експертної оцінки, анкетування), педагогічного спостереження, тестування, математичної статистики з використанням критерію Фішера.

Результати. Розроблено та впроваджено в освітній процес навчальну програму для майбутніх фахівців сфери спорту, які навчалися традиційно (контрольна група) та адаптовано її для дистанційного навчання (ементальна група). В обох групах в ході експерименту зросли показники творчих здібностей та креативності, які до та після експерименту суттєво не відрізнялися, оскільки не виявлено статистичної значимості (за критерієм Фішера).

Висновки. Дистанційне навчання позитивно впливає на формування творчих здібностей та креативності у майбутніх фахівців сфери спорту і може стати перспективним напрямком розвитку сучасної спортивної освіти.

Ключові слова: майбутні фахівці сфери спорту, здобувачі вищої освіти, м'які навички (soft skills), дистанційне навчання, творчі здібності, креативність.

Bondar A., Anosova O., Kovalenko J., Petrenko I., Petrenko V. The impact of distance learning on the formation of "soft skills" in future sports specialists.

The goal is to determine the impact of distance learning on the formation of "soft skills", such as creativity, in future sports professionals.

Materials and methods. To determine the level of development of creative abilities and creativity in higher education applicants, testing was carried out using the methodology for assessing creative thinking by E.P. Torrens (Test of creative thinking by E.P. Torrens) and the method of assessing creativity by S. Mednik (adaptation by A. Voronin), in order to conduct self-analysis on the acquisition of creative and creative abilities during training, a questionnaire was conducted for students of a higher education institution of sports profile, 35 applicants for higher education of the Kharkiv State Academy of Physical Culture took part in the survey. Also, in the course of the study, methods of analysis, synthesis, generalization, sociological survey (expert assessment, questionnaire), pedagogical observation, testing, mathematical statistics using the Fisher criterion were used.

Results. In the course of the study, a curriculum in the discipline "Organization and Management of Physical Culture" for future specialists in the field of sports of the 3rd and 4th courses was developed and adapted for distance learning online. The introduction of the program into the educational process testifies to the effectiveness of the proposed cycle of classes aimed at the development of such "soft skills" as creativity and creativity of students. This is evidenced by the results of testing of creativity and

creativity in students who studied remotely (experimental group) and students who studied traditionally (control group), despite the fact that in both groups before and after the experiment the test indicators do not differ significantly, since no statistical significance was found in the difference between the indicators of the two groups (according to the Fisher criterion).

Conclusions. The study showed that distance learning has a positive effect on the formation of "soft skills", such as creativity, in applicants for higher education in the field of physical culture and sports and can become a promising direction for the development of modern sports education.

Keywords: future sports specialists, higher education applicants, soft skills, distance learning, creativity.

Вступ. Кваліфікаційна характеристика фахівця спортивної галузі включає такі показники, як уміння приймати рішення, розвиток особистісних якостей, наявність професійних знань, уміння налагоджувати міжособистісні стосунки [1]. Саме тому професійна підготовка майбутнього фахівця спортивної галузі має спрямовуватися на формування не лише обов'язкових професійних навичок (hard skills), а й оволодіння додатковими гнучкими навичками (soft skills), які сприяють особистісному і кар'єрному зростанню [2], серед них: відповідальність, комунікабельність, самоорганізація, креативність, емоційний інтелект, презентаційні навички тощо [3]. «Soft skills» – це особисті якості, які дозволяють ефективно та гармонійно взаємодіяти з іншими людьми [4]. Успішному оволодінню soft skills сприяє, у тому числі, дистанційне навчання, оскільки така форма спілкування спонукає учасників освітнього процесу до використання ІТ технологій, застосування інтерактивних форм навчання, прийняттю нестандартних креативних рішень під час занять та самостійного опанування навчальним матеріалом [5].

Сучасні виклики, пов'язані з поширенням коронавірусної хвороби COVID-19 значним чином вплинули на активізацію процесу використання змішаної (очно-дистанційної) та дистанційної форми навчання в освітній сфері в Україні [6], з початку війни і введенням воєнного стану [7], 80% закладів вищої освіти працюють онлайн або у змішаному режимі до теперішнього часу [8; 9]. Аналітичні дані за 2020/2021 навчальний рік свідчать про лояльне ставлення учасників освітнього процесу (65%) до роботи в наявних умовах. Результати обрахунку індексу задоволеності споживачів освітніх послуг свідчать про поступове врегулювання проблем, спричинених переходом на дистанційне навчання і суттєвим зростанням рівня задоволеності організацією навчання протягом навчального року [10]. На початок 2022/2023 навчального року 85% учасників освітнього процесу позитивно поставилися до організації навчального процесу в онлайн форматі у їхніх закладах вищої освіти, високо оцінивши якість надання освітніх послуг та результати навчання здобувачів. Рівень задоволеності споживачів освітніх послуг суттєво збільшився (на 4-6 пунктів) у порівнянні з минулим навчальним роком [9].

Вивчення світового досвіду свідчить про високий рівень сприйняття дистанційного навчання в провідних закордонних університетах (93%) та його посилене використання в освітньому процесі (87%) [5]. Таке позитивне ставлення до дистанційного навчання пояснюється широким спектром можливостей, що відкриваються перед здобувачами освіти, підвищуючи їх мобільність, надаючи доступ до освіти по всьому світі, забезпечуючи безперервність навчання протягом усього життя [11].

Мета дослідження – визначити вплив дистанційного навчання на формування «м'яких навичок» (soft skills), таких як творчі здібності та креативність, у майбутніх фахівців сфери спорту.

Матеріали і методи.

Учасники дослідження. У дослідженні взяли участь здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівню вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт» та науково-педагогічні працівники Харківської державної академії фізичної культури. Для проведення тестування здобувачів освіти було умовно поділено на дві групи: контрольну і експериментальну. У експерименті взяли участь здобувачі освіти 3-4 курсів, до контрольної групи ввійшли студенти, які навчалися за освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт» протягом 2016-2020 років (n=7), до експериментальної групи ввійшли студенти, які навчалися протягом 2018-2022 років (n=8), середні показники віку, статі, успішності навчання студентів обох груп не мали достовірних відмінностей, що забезпечило репрезентативність вибірки та достовірність отриманих результатів дослідження.

У анкетуванні взяло участь 35 здобувачів вищої освіти ХДАФК, використовувалася анкета закритого типу, у якій містилися запитання самоаналізу щодо набуття креативних та творчих здібностей під час навчання. У ході дослідження проведено експертну оцінку, за участю 20 експертів з числа науково-педагогічних працівників ЗВО з метою визначення ефективності розробленої Навчальної програми з фахової дисципліни для студентів 3 та 4 курсів першого (бакалаврського) рівню вищої освіти денної форми здобуття освіти, адаптованої для дистанційного навчання в режимі онлайн, спрямованої на розвиток креативності та творчих здібностей студентів.

Організація дослідження. Дослідження проводилося в три етапи. У ході дослідження використано методи аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, соціологічного опитування (експертна оцінка, анкетування), педагогічного спостереження, тестування, математичної статистики. На першому етапі визначено рівень досліджуваності проблеми, сформовано науковий апарат та визначено методологію дослідження. На другому етапі проведено анкетування студентів, тестування творчих здібностей та креативності студентів контрольної та експериментальної групи, розроблено та впроваджено навчальну програму в освітній процес майбутніх фахівців спортивної галузі, до початку експерименту проведено експертну оцінку ефективності навчальної програми. На третьому етапі проведено повторне тестування студентів контрольної та експериментальної груп, співставлено та проаналізовано результати дослідження, сформовано відповідні висновки.

Для визначення рівню розвитку творчих здібностей та креативності здобувачів освіти проведено тестування із застосуванням методики оцінки творчого мислення Е.П. Торренса [12] та методики оцінки креативності С. Медніка (адаптація А. Вороніна) [13].

Статистичний аналіз. Тест Е.П. Торренса використовувався для визначення індексу унікальності та індексу оригінальності невербальної креативності у студентів контрольної та експериментальної групи. Методика полягає у «закінченні» фрагментів наданих малюнків. Показник «оригінальність» малюнка оцінюється виходячи з його масиву даних. Індекс оригінальності підраховується як середнє арифметичне оригінальності всіх відповідей з урахуванням алгоритму запропонованого для людей, що відносяться до контингенту фахівця спортивної галузі або схожим з ним. Для цього зіставлялися домальовані з наявними в атласі картинки і при знаходженні схожого типу привласнювалася даному малюнку оригінальність, вказана в атласі. Якщо в атласі не було такого типу малюнків, то оригінальність даної домальованою картинкою вважалася 1,00.

У ході тестування за методикою С. Медніка було визначено індекс унікальності та індекс оригінальності вербальної креативності студентів спеціальності «Фізична культура і спорт». Методика полягає у підборі «ключового» слова для кожної трійки слів. Для оцінки результатів тестування визначено алгоритм дій: необхідно зіставити відповіді випробовуваних з наявними типовими відповідями і при знаходженні схожого типу привласнити даним відповіді оригінальність, вказану у списку. Якщо в списку немає такого слова, то оригінальність даної відповіді вважається рівною 1,00. Індекс унікальності дорівнює кількості всіх унікальних (що не мають аналогів в типовому переліку) відповідей і обчислюється за відповідною формулою:

$$O_r = 1 - \frac{x - 1}{X_{\max} - 1}$$

де O_r - оригінальність даного типу відповіді; x - кількість відповідей даного типу; X_{\max} - максимальна кількість відповідей в типі.

Для аналізу даних та знаходження статистичної значимості різниці між показниками контрольної та експериментальної груп до та після проведення експерименту, а також для порівняння результатів обох груп, використовувався метод математичної статистики – критерій Фішера, який базується на порівнянні дисперсій двох вибірок та встановленні статистичної відмінності між середніми значеннями на заданому рівні значущості. Достовірність отриманих результатів підтверджено перевіркою передумов, таких як нормальність розподілу вибірок та рівність дисперсій. При порівнянні з критичними значеннями використовувалися таблиці для критерію Фішера, де зазначені критичні значення критерію для заданого рівня значущості та ступенів свободи.

Результати дослідження У світовій практиці дистанційне навчання є досить поширеним явищем. У багатьох країнах світу з кожним роком популярність його зростає, адже ця форма навчання, основним принципом якої є інтерактивна взаємодія між суб'єктами освітніх послуг, є найбільш гнучкою та доступною [5]. Поняття «дистанційне навчання» трактується, як «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [14].

Науково-педагогічні працівники Харківської державної академії фізичної культури і здобувачі освіти мали досвід дистанційного навчання під час пандемії коронавірусної інфекції COVID-19 з березня 2020 року, більшості студентів (76%) подобалося навчатися дистанційно, оскільки викладачі використовували сучасні технології викладання лекцій та семінарських занять за допомогою сервісів з підтримкою відеоконференцій «Zoom», «Google Meet», надавали навчально-методичні матеріали в електронному вигляді з цілодобовим доступом на платформі «Google Classroom» та у системі дистанційного навчання Харківської державної академії фізичної культури «Moodle», що дозволяло ефективно опрацювати матеріал навчальних дисциплін та проходити онлайн-тестування для контролю. Спілкування з викладачами у месенджерах («Telegram», «Viber», «WhatsApp», тощо) та створення спільнот академічних груп, кафедр, факультетів полегшувало налагодження комунікації між здобувачами освіти та педагогами [15].

Оволодіння здобувачами освіти додатковими компетенціями, пов'язаними з володінням комп'ютером, аналізом інформації, роботою з соціальними медіа, сприятимуть успішному впровадженню методології експериментального навчання, та стають рушійною силою розвитку кар'єри студентів, шляхом використання таких інструментів як, наприклад, Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, у яких є інформація, пов'язана зі спортивною індустрією. Ці інструменти можуть стати корисними педагогічними ресурсами для розробки змісту курсу та сприяння контакту між викладачами та студентів, створюючи стійке онлайн-навчальне середовище, полегшуючи якість, неперервність і доступність навчання [11].

Проведене опитування здобувачів освіти у березні 2022 року, після поновлення освітнього процесу в умовах воєнного стану, показало, що найбільш вагомими можливостями онлайн навчання вони вважають індивідуалізацію навчання, гнучкість графіка навчання у виборі найбільш зручних умов (місця і часу), опрацювання теоретичного матеріалу на різних онлайн-платформах. Негативно впливають на організацію повноцінного дистанційного навчання, на їх думку, відсутність потрібної техніки вдома та відсутність постійного доступу до мережі Інтернет. До занять мали змогу приступити більше 70% здобувачів освіти [16]. Завдяки організації освітнього процесу у дистанційному форматі, у здобувачів освіти з'явилася можливість обирати зручний для навчання час, що дозволило здобувачам вищої освіти ХДАФК продовжити навчання, перебуваючи за кордоном у різних країнах світу (22,5%), решта (77,5%) здобувачів проходять онлайн навчання, перебуваючи в Україні.

Сьогодні суттєві зміни відбулися у спорті та закладах освіти, в яких ведеться підготовка фахівців спортивної галузі. Особливої уваги потребує зміст освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців спортивної галузі і набуття ними додаткових компетентностей, які необхідні для вирішення складних завдань, пов'язаних з ризиками, стресовими ситуаціями, використанням нових технологічних ресурсів. Студенти повинні розуміти правила залучення до нових технологій і реалії роботи в гнучких, ризикованих та кризових умовах [17].

Серед основних компонентів, які дозволяють оцінити професійну компетентність майбутніх фахівців спортивної галузі: мотиваційно-ціннісний, морально-вольовий, когнітивний, гностичний та професійно-особистісний компоненти [18]. Професія спортивного фахівця включає цілий набір компетенцій, знання, уміння, навички пов'язані з набуттям цих компетенцій є обов'язковими і вони є «важкими навичками» (hard skills) [19].

Є ряд компетенцій, які теж необхідні фахівцю спортивної галузі у майбутній професійній діяльності: комплексне вирішення завдань, абстрактне мислення, критичне мислення, саморозвиток, комунікабельність, чуйність, креативність, гнучкість у прийнятті рішень, рішучість, відповідальність [20], але вони універсальні і не відграють вирішальної ролі у фаховій підготовці, їх можна віднести до «м'яких навичок» (soft skills) – бажаних але не обов'язкових.

Освіту фахівця спортивної галузі слід розвивати для підвищення самозайнятості за допомогою нових педагогічних підходів, які дозволяють покращити критичне мислення шляхом включення стажування, нові технології та електронне навчання. Крім того, поточна соціальна та економічна динаміка представляє можливість підвищити якість програм і орієнтувати їх на підхід до глобалізації та інтернаціоналізації [21].

Під час проведення опитування здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю «Фізична культура і спорт» у Харківській державній академії фізичної культури з'ясувалося, що більшість з них (85%) вважають за необхідне розвивати творчі та креативні здібності під час навчання, 10% респондентів не готові приділяти цьому багато часу і лише 5% вважають, що їм такі навички не знадобляться у майбутньому. Більшість респондентів (90%) хочуть щоб у ЗВО вели цілеспрямований розвиток їх творчості та креативних здібностей. У професійній діяльності фахівця спортивної галузі здобувачі освіти вважають найважливішими якостями справедливість (60,1%), комунікабельність (48,7%), творчість та креативність (36,5%). Крім того, більшість студентів вважає, що спортивний фахівець має враховувати творчі ідеї своїх підлеглих (73%).

Аналіз матеріалів опитування показав, що переважній більшості респондентів (70%) подобаються семінарські та практичні заняття, де відбувається взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу, 20% віддають перевагу лекційним заняттям, на яких викладач подає навчальний матеріал і лише 10% опитуваних хотіли б вивчати матеріал самостійно. Це свідчить про те, що більшість студентів прагне до спілкування та співпраці під час навчання.

Серед популярних методів навчання студенти відзначили ділову гру (40%), вирішення ситуаційних завдань та кейсів (30%), тренінги (20%) проектування та самостійну роботу над презентаціями та доповідями (10%). При цьому 80% опитуваних надають перевагу колективній роботі у творчих групах, 15% вважають, що однаково добре працюють як самі так і у групі і лише 5% хочуть працювати самостійно без команди.

Опитування студентів дозволило з'ясувати, що основними передумовами оптимізації фахової підготовки майбутніх фахівців спортивної галузі є бажання здобувачів освіти набувати творчих та креативних здібностей під час навчання у ЗВО на заняттях із застосуванням інтерактивних педагогічних технологій.

Розроблена у ході дослідження Програма з дисципліни «Організація і менеджмент фізичної культури» для студентів 3 та 4 курсів, адаптована для дистанційного навчання в режимі онлайн, сприяє розвитку креативних і творчих здібностей, прийняттю нестандартних рішень, пошуку ефективного рішення з поміж декількох можливих, і включає наступні теми: «Ділове спілкування», «Міжкультурний менеджмент», «Тайм-менеджмент», «HR-менеджмент», «Лідерство та командоутворення», «Стратегічний менеджмент», «Бізнес-планування у спортивній діяльності», «Івент-менеджмент», «Спортивний маркетинг», «Спортивний брендінг».

У ході розробки Програми враховувалося, що перспективними формами організації підготовки майбутніх фахівців спортивної галузі є змішані інноваційні форми навчання, які дозволяють перейти на новий рівень підготовки кадрів фізичного виховання і спорту. Серед ефективних методів, застосування яких у навчальному процесі дає змогу сформувати професійні компетентності, обрано ділові ігри, кейс-метод, фасилітацію, тренінги [20].

Впровадження Програми у освітній процес відбувалося завдяки використанню технологій розвитку креативного мислення та творчих здібностей студентів (табл. 1.), таких як:

- Інтерактивні техніки – розвивають комунікативні навички та активність (ділові ігри, асоціативні ігри тощо), навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх студентів.
- Проектні технології – забезпечують можливість для самостійних дослідів (проективні ігри, самостійні завдання), це самостійна діяльність студента, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі студентом.
- Тренінги – сприяють опануванню нових соціальних ролей та експериментуванню у спілкуванні (лекції та тренінги), метод активного навчання, спрямований на розвиток знань, умінь і навичок та соціальних установок.
- Заходи виховної роботи – які сприяють всебічному гармонійному розвитку особистості.

При розробці Програми враховувалося те, що навчання проходить у дистанційному форматі, в режимі онлайн.

Таблиця 1. Форми організації занять з розвитку творчості та креативних здібностей

Назва методики	Форми	Зміст
Інтерактивні техніки	Ділові ігри, творчі завдання, моделювання, розв'язування групових експериментальних завдань (фасилітація), кейси	Розвивають комунікативні навички, креативність, активність, критичне мислення. Навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)
Проектні технології	Самостійна творча робота,	Розкривають можливість для

	індивідуальна експериментальна робота, рішення проблемних ситуацій, проектування	самостійних дослідів, самостійна діяльність студента, під керівництвом науково-педагогічного працівника без його прямого втручання
Тренінги	Семінари, вебінари, диспути, дискусії, виконання практичних вправ	Сприяють налагодженню комунікаційних зав'язків, практиці у спілкуванні, виконанню нових соціальних ролей, метод активного навчання, спрямований на отримання нової інформації з практичною перевіркою отриманих знань, умінь і навичок
Заходи виховної роботи	Виховні бесіди, соціальні проекти, вікторини, квести	Допомагають обрати вид діяльності на власний розсуд, проявляти соціальну активність та громадянську позицію

З метою визначення ефективності розробленої Програми було проведено опитування експертів (20 осіб). Загальна експертна оцінка ефекту від впровадження програми склала 4,61 бали (з 5 балів). Коefіцієнт конкордації (W)

показників, які характеризують загальний зміст Програми у експертів склав 0,97, тобто ($W \geq W_{ep}$), що свідчить про узгодженість думок експертів; коефіцієнт конкордації (W) стосовно ефекту від впровадження Програми у експертів становить 0,93, тобто ($W \geq W_{ep}$), що також свідчить про узгодженість думок експертів.

Використання зазначеної Програми спрямовано на формування особистості студента, якій притаманні:

- внутрішня свобода (тут: ситуації вибору, яка стимулює пізнавальний інтерес, почуття відповідальності та власної значимості);
- стабільність та стресостійкість – це керування емоціями (відчувати настрій інших, протистояти стресам, вміти переборювати відчуття страху, сорому);
- адекватна самооцінка (вона змінюється протягом студентського життя).

Фундаментом підготовки нового покоління фахівців спортивної галузі стає науковий досвід, а перевагу в повсякденній трудовій діяльності їм надає креативність мислення і творчий підхід у вирішенні складних завдань, які потребують цілеспрямованого розвитку, тому здобувачі освіти активно залучаються до наукових конференцій, семінарів під час навчання.

У період впровадження Програми у навчальний процес на початку та наприкінці експерименту протестовані творчі здібності здобувачів освіти ХДАФК (за методикою Е.П. Торренса), які на початку експерименту навчалися на 3 курсі, наприкінці – на 4 курсі, результати тестування представлені у таблиці 2 (експериментальна група) та таблиці 3 (контрольна група). У ході експерименту контрольна група навчалася за наявною Програмою з дисципліни «Організація і менеджмент фізичної культури» для студентів 3 та 4 курсів, а експериментальна група – за розробленою нами Програмою з дисципліни «Організація і менеджмент фізичної культури» для студентів 3 та 4 курсів, адаптованої для дистанційного навчання в режимі онлайн.

Таблиця 2. Результати тестування творчих здібностей майбутніх фахівців спортивної галузі експериментальної групи (за методикою Е.П. Торренса)

Групи даних	Легкість (швидкість)		f-значення	Гнучкість		f-значення	Оригінальність		f-значення	Розробленість		f-значення
	вересень 2021 р.	грудень 2022 р.		вересень 2021 р.	грудень 2022 р.		вересень 2021 р.	грудень 2022 р.		вересень 2021 р.	грудень 2022 р.	
Контрольна група												
Дисперсія	1,91	3,43	0,56	2,26	3,3	0,684	1,8	4,1	0,44	4,5	6,5	0,69
Середнє значення	8,29	10		7,43	9,2		9,57	10,4		25,9	41,6	
Експериментальна група												
Дисперсія	0,45	3,43	0,129	1,89	0,69	2,74	0,82	4,11	5,018	1,23	3	0,41
Середнє значення	8,4	10,6		6,02	8,6		8,75	12,05		25,6	41	

З аналізу результатів тестування представлених у таблиці 2 видно, що у студентів обох груп, в результаті проходження навчання значно підвищилися показники розвитку творчих здібностей, це стосується здобувачів освіти контрольної групи, які навчалися за наявною навчальною програмою в ході занять офлайн і здобувачів експериментальної групи, які навчалися за програмою адаптованою до дистанційного навчання в режимі онлайн. Так, у контрольній групі зросли показники легкості (швидкості) – на 1,71 бали, гнучкості мислення – на 1,77 балу, оригінальності мислення – на 0,83 бали, розробленості ідей – на 15,7 балів.

Отримане значення критерію Фішера (f-значення) у контрольній групі за усіма показниками невербальної креативності менше 1,0, це показує, що залежність між показниками на початку і наприкінці експерименту більша, ніж випадкова зміна. Отже, на основі цього результату можна зробити висновок про те, що різниця між середніми значеннями на початку і наприкінці експерименту є статистично значимою. Це дає можливість стверджувати, що у контрольній групі у процесі навчання значно покращилися здатність продукувати велику кількість ідей (швидкість); здатність застосовувати різноманітні стратегії при вирішенні проблем (гнучкість); здатність продукувати незвичайні, нестандартні ідеї (оригінальність); здатність детально розробляти ідеї (розробленість).

У здобувачів освіти експериментальної групи теж суттєво змінилися показники невербальної креативності: легкості (швидкості) – на 2,2 бали, гнучкості мислення – на 2,58 балу, оригінальності мислення – на 3,3 бали, розробленості ідей – на 15,4 балів.

За критерієм Фішера, середні показники легкості та розробленості у експериментальної групи менше ніж 1,0, що показує, що різниця між середніми значеннями обох вибірок є статистично значимою. У показниках оригінальності значення критерію Фішера становить 5,018, що означає, що відповідно до таблиць критичних значень Fisher-Snedecor між показниками оригінальності на початку і наприкінці експерименту є статистично значима різниця. Отриманий коефіцієнт свідчить про те, що відношення дисперсій двох результатів тестування значно перевищує 1. Отриманий результат свідчить про те, що середнє значення оригінальності на початку і середнє значення наприкінці дослідження статистично значимо відрізняються одне від одного. Лише показники гнучкості не мають статистичної відмінності, що підтверджується значенням критерію Фішера, який становить 2,74 і більше 1. Отримані результати дослідження дають можливість говорити про те, що у здобувачів освіти, які навчаються онлайн суттєво покращилися усі показники творчості, окрім гнучкості, яка характеризує здібність висувати ідеї та стратегії, здатність переходити від одного аспекту до другого, інколи зниження показників гнучкості може свідчити про низьку мотивацію. Слід зауважити, що, не зважаючи на відсутність статистичної відмінності в природі цього показника, він, за період навчання, збільшився у здобувачів освіти експериментальної групи в межах норми.

Порівняльний аналіз середніх показників невербальної креативності контрольної та експериментальної групи в ході експерименту дає можливість говорити про відсутність статистичної відмінності між усіма показниками тестування, що свідчить про однорідність групи на початку експерименту та про ефективність використання розроблених навчальних програм, які дозволяють розвивати у здобувачів освіти такі творчі здібності, як нестандартність мислення, інтелектуальний потенціал, оригінальність рішень, здатність породжувати нові ідеї, ефективність вирішення проблем та ін. (рис. 1).

Рис.1. Показники креативності здобувачів освіти контрольної та експериментальної груп

Окрім невербальної креативності у ході дослідження проведено тестування вербальної креативності здобувачів освіти контрольної групи, які навчалися офлайн за існуючою навчальною програмою з дисципліни «Організація і менеджмент фізичної культури» та експериментальної групи, які навчалися онлайн за новою програмою, адаптованою до дистанційного навчання. Результати визначення індексу вербальної та невербальної креативності здобувачів освіти обох груп на початку та наприкінці дослідження подано у таблиці 3.

Таблиця 3. Показники вербальної та невербальної креативності майбутніх фахівців спортивної галузі

Вересень 2021 р.				Грудень 2022 р.			
Показники креативності							
Вербальної (1)		Невербальної (2)		Вербальної (1)		Невербальної (2)	
індекс оригінальності 1	індекс унікальності 1	індекс оригінальності 2	індекс унікальності 2	індекс оригінальності 1	індекс унікальності 1	індекс оригінальності 2	індекс унікальності 2
Контрольна група							
0,63	2,14	0,64	2,14	0,85	7,8	0,80	3,42
Експериментальна група							
0,69	3,87	0,71	2,75	0,88	8,25	0,86	4

Приведена таблиця 3 свідчить про те, що введена викладачами ХДАФК у навчальний процес методика розвитку творчих здібностей та креативності є ефективною, оскільки індекси вербальної та невербальної креативності здобувачів освіти контрольної та експериментальної груп значно підвищилися в процесі навчання в ході проведення експерименту. Так середній показник індексу оригінальності вербальної креативності в контрольній групі збільшився на 19% – до початку експерименту був 0,63, а після експерименту став 0,85, індекс вербальної унікальності збільшився на 5,66 балів з 2,14 до 7,8 балів при максимально допустимому значенні – 12 балів, середні показники невербальної креативності також збільшилися – індекс унікальності на 13% (від 0,64 до 0,80), індекс унікальності на 1,28 балів від 2,14 до 3,42 балів (при максимальному показнику – 5 балів).

Показники креативності в експериментальній групі теж збільшилися в ході дослідження, так середній показник індексу оригінальності вербальної креативності в контрольній групі збільшився на 17% – до початку експерименту був 0,69, а після експерименту став 0,88, індекс вербальної унікальності збільшився на 4,38 балів з 3,87 до 8,25 балів при максимально допустимому значенні – 12 балів, середні показники невербальної креативності також збільшилися – індекс унікальності на 13% (від 0,71 до 0,86), індекс унікальності на 2,72 балів від 2,74 до 4 балів (при максимальному показнику – 5 балів).

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що під час дистанційного навчання, за умови використання інтерактивних педагогічних технологій, можна цілеспрямовано впливати на розвиток у майбутніх фахівців спортивної галузі творчих здібностей та креативності, які виступають одними з важливих додаткових компетенцій необхідних у їх професійній діяльності.

Обговорення результатів дослідження Проведене нами дослідження підтверджує думку науковців, що формування професійної компетентності майбутніх фахівців в сфері спорту є невід'ємною частиною формування фахівців високого рівня в галузі спорту та фізичної культури [18]. У роботі знайшла відображення ідея [1; 20] про те, що в процесі формування професійної компетентності майбутніх спортивних фахівців слід цілеспрямовано розвивати абстрактне мислення, критичне мислення, саморозвиток, комунікабельність, чуйність, креативність, гнучкість шляхом використання методів ділової гри, кейс-методу, фасилітації, коучингу.

Отримані у ході дослідження результати доповнюють наукові пошуки в напрямку удосконалення процесу підготовки фахівців з фізичної культури і спорту спрямованого на оволодіння «м'якими навичками» необхідними у подальшій професійній діяльності [3]. Підтвердилася гіпотеза про ефективність використання дистанційних технологій в процесі підготовки фахівців спортивної галузі [19], що робить дистанційне навчання одним з перспективних напрямків розвитку освіти.

Висновки. Проведене дослідження показало, що дистанційне навчання позитивно впливає на формування «м'яких навичок» (soft skills), таких як творчі здібності та креативність, у здобувачів вищої освіти в сфері фізичної культури і спорту і може стати перспективним напрямком розвитку сучасної спортивної освіти. У ході дослідження розроблено навчальну програму з дисципліни «Організація та менеджмент фізичної культури» для майбутніх фахівців в сфері спорту 3 та 4 курсів та адаптовано її для дистанційного навчання в режимі онлайн. Впровадження програми в навчальний процес свідчить про ефективність запропонованого циклу занять спрямованого на розвиток таких «м'яких навичок» (soft skills) як креативність та творчі здібності студентів. Про це свідчать статистично значимі прирости (за критерієм Фішера) в усіх показниках творчих здібностей, окрім гнучкості, у студентів експериментальної групи, зокрема швидкості, оригінальності, розробленості, а також збільшенням індексу оригінальності та унікальності у вербальній креативності та індексу оригінальності та унікальності у невербальній креативності.

У студентів контрольної групи також відзначається значний приріст показників розвитку творчих здібностей та креативності в процесі навчання за наявною програмою в режимі офлайн, що підтверджується статистичною значимістю різниці між показниками до та після експерименту (за критерієм Фішера).

Співставлення результатів тестування контрольної та експериментальної групи до та після експерименту показало, що вони суттєво не відрізняються, оскільки не виявлено статистичної значимості у різниці між показниками двох груп, що дає можливість стверджувати про ефективність розвитку творчих здібностей та креативності в процесі навчання як в офлайн так і в онлайн режимі.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на визначення кореляційних зв'язків між рівнем розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців сфери спорту та їх інтелектуальними здібностями.

References:

1. Çiftçia, S., Mirzeoğlu, N. (2014). The research of qualifications of sport manager. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Volume 152. 152. 740 – 745.
2. Muromets V. (2020). Top-5 Soft skills dlia uspishnosti v zhytti ta karieri. https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/02_17_konferenciya_molodizhna_nauka_v_ukr/7_Top5_Soft_Skills.pdf
3. Kondur, O. et al. (2022). Soft skills formation of future athletes and physical education teachers. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. Vol. 9, No. 1 (2022), 27-36. <https://doi.org/10.15330/jpnu.9.1.27-36>
4. Oxford English Dictionary. <https://www.oed.com/>
5. Kuchai, O. & Demianiuk, A. (2022). Suchasni tekhnologii dystantsiinoho navchannia. *Humanitarni studii : istoriia ta pedahohika*, (2), 77–85. <http://gsip.wunu.edu.ua/index.php/gsipua/article/view/52>
6. Pro orhanizatsiini zakhody dlia zapobihannia poshyrenniu koronavirusu SOVID-19. Nakaz MON № 406 vid 16.03.2020 roku. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2020). <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-zahodi-dlya-zapobigannya-poshyrennyu-koronavirusu-s-ovid-19>
7. Zakon Ukrainy «Pro pravovyi rehym voiennoho stanu» / Verkhovna rada Ukrainy. (2022). <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=36>
8. Pro deiaki pytannia orhanizatsii roboty zakladiv fakhovoi peredvyshchoi, vyshchoi osvity na chas voiennoho stanu. Nakaz MON № 235 vid 07.03.2022 roku. (2022). *Osvita UA*. 5 kvitnia 2022. https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/85884/
9. Analitichna dovidka shchodo stanu zadovolenosti pedahohichnykh, naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv ta zdobuvachiv osvity zakladiv fakhovoi peredvyshchoi, vyshchoi osvity orhanizatsiieiu osvitnoho protsesu na pochatku 2022/2023 navchalnoho roku. DSIAO. (2022). https://sqe.gov.ua/wpcontent/uploads/2022/10/Pochatok_2022/2023
10. Analitichna dovidka shchodo tendentsii orhanizatsii dystantsiinoho navchannia u zakladakh fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity v umovakh karantynu u 2020/2021 navchalnomu rotsi. DSIAO. (2021). https://sqe.gov.ua/wpcontent/uploads/2021/05/ANALITICHNA_DOVIDKA_Opituвання_FPO_ZVO_DSYAO_05.2021.pdf
11. López-Carril, S., Villamón, M. & González-Serrano, M.H. (2021). Linked(In)g Sport Management Education with the Sport Industry: A Preliminary Study. *Sustainability*, 13 (4), 2275. <https://doi.org/10.3390/su13042275>
12. Test tvorchoho myslennia P. Torrensa. Instruksii. Obrobka rezultativ. <http://oipop.ed-sp.net/?q=node/24281>
13. Diahnostyka verbalnoi kreatyvnosti. Test S. Mednika. <https://helpiks.org/1-17964.html>
14. Polozhennia pro dystantsiine navchannia. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
15. Zhdamyrova, J., & Bondar, A. (2020). The Role of Information Technology in Motivating Students of a Higher Education Institution of a Sports Profile for Distance Learning. *Strategic management of the development of physical culture and sports: a collection of scientific works*, 60–63.
16. Bondar, A. (2022). Peculiarities of Training Future Sports Managers under Martial Law in Ukraine. *Educational process under martial law in Ukraine: materials of all-Ukrainian scientific and pedagogical advanced training*, 38–41.
17. Weese, W. J., El-Khoury, M., Brown, G. and Weese W. Z. (2022). The Future Is Now: Preparing Sport Management Graduates in Times of Disruption and Change. *Front. Sports Act. Living, Sec. Sports Management, Marketing, and Economics*. Volume 4. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.813504>
18. Kovalenko, J., Gnatenko, K., Fedorenko, O., Karpets, L., Kovalenko, R. (2020). Formation of vocational competence of future specialists in physical education and sports. *Pedagogika / Pedagogy*. Vol. 140, No. 4, pp. 220-236. <https://doi.org/10.15823/p.2020.140.12>.
19. Sesinando, A.D., Seguí-Urbaneja, J., Teixeira, M.C. (2022). Professional development, skills, and competences in sports: a survey in the field of sport management among public managers. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol. 22 (issue 11). Art 355, 2800-2809. <https://doi.org/10.7752/jpes.2022.11355>.
20. Prystupa, Y., Kryshtanovych, S., Danylyevych, M., Lapychak, I., Kryshtanovych, M., Sikorskyi, P., Podolyak, Z., Basarab, V. (2020). Features of formation the professional competence of future managers of physical culture and sports. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol 20 (Supplement issue 1), 441 – 446. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.s1064>
21. Dina A.M. Miragaia, Jorge A.P. Soares, (2017). Higher education in sport management: A systematic review of research topics and trends. *Jornal of hospitalsty, leisure, sport and tourism education*. 21. 101-116. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2017.09.00>
22. Singh, D. (2021). Sports management and curriculum design in physical education. New Delhi. 192 p.